

TURUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF TURKU

Aktiivimalli ja TE-toimistojen palvelut

VTT Minna Ylikännö ja VTT Päivi Naumanen
Turun yliopisto

Osatutkimuksen tausta

- Aktiivimalli kohdentui työttömyysturvaan, ei palvelujärjestelmään – toimeenpanevana tahona olivat Kela ja työttömyyskassat
- Välttääkseen työttömyysturvan leikkauksen 3 kk tarkastelujaksolla työttömän työnhakijan tulee täyttää aktiivimallin ehto – 18 tuntia kriteerit täyttävää työtä tai 5 päivää hyväksytyksi katsotuissa palveluissa
- Palvelujärjestelmään tiedettiin kohdistuvan muutospaineita osana aktiivimallin toimeenpanoa – kysynnän oletettiin kasvavan
 - Suomen hallitus päätti vuoden 2017 ensimmäisessä lisätalousarviossaan jakaa alueellisille ELY-keskuksille yhteensä 10 miljoonaa euroa aktiivimallin käyttöönoton tukemiseen.
- Aktiivimallilla oletettiin olevan siten vaikutuksia palveluihin, niiden järjestämiseen sekä sen myötä TE-toimistoissa tehtävään palvelutyöhön
- Arvioitaessa aktiivimallin vaikutuksia oli tärkeää kiinnittää huomiota myös palvelujärjestelmään

Miten osatutkimus toteutettiin?

- Mallin vaikutuksia arvioidaan kahden toisiaan täydentävän aineiston avulla. **Ensimmäinen aineisto** perustuu kaikkien alueellisten TE-toimistojen asiantuntijoille ja esimiehille kohdennettuun kyselyyn. Kysely toteutettiin sähköisenä kyselynä. Kyselyyn vastaamisesta muistutettiin ja vastausaikaa jatkettiin kahteen otteeseen.
 - Vastauksia kyselyyn saatiin kaikkiaan 755, eli vastausaste työ- ja elinkeinoministeriöltä saatujen työntekijätietojen mukaan oli koko aineiston osalta 26,5 prosenttia. Vastausosuuksissa oli suurta vaihtelua toimistojen välillä.
 - Kyselyssä kysyttiin asiantuntijoiden ja esimiesten (1) työskentelyn taustatietoja (TE-toimisto, linja, tehtävä), (2) arvioita aktiivimallin vaikutuksista palveluihin, (3) näkemyksiä aktiivimallista osana työvoimapolitiikkaa, (4) näkemyksiä aktiivimallin yhteensopivuudesta TE-toimistoissa tehtävän työn kanssa ja (5) näkemyksiä aktiivimallin kehittämisestä.
- Osatutkimuksen **toinen aineisto** koostuu neljän paikallisen TE-toimiston esimiesten ja asiantuntijoiden kanssa tehdyistä haastatteluista, joiden avulla syvennettiin kyselyssä saatua tietoa aktiivimallin vaikutuksista ja pureuduttiin eritoten mallin toimeenpanoon liittyviin haasteisiin sekä näiden syihin.
 - Haastattelututkimukseen valittiin neljä alueellista TE-toimistoa: Uusimaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa ja Varsinais-Suomi. Valinnassa pyrittiin siihen, että toimistot edustavat elinkeino- ja työllisyysrakenteiltaan sekä palveluiden saatavuudeltaan erilaisia alueita eri puolilta Suomea.

Tulosten tulkinnasta

- Kyselyn vastausaste jäi alhaiseksi, mikä tulee ottaa huomioon tuloksia yleistettäessä
- Haastattelujen löydökset ovat yksittäisten asiantuntijoiden näkemyksiä omasta työstään ja laajemmin palvelutyöstä TE-toimistoissa
- Kyselyn tulokset ja haastattelujen löydökset ovat kuitenkin hyvin samansuuntaisia ja tietynlaisen saturaation voidaan katsoa syntyneen – tulokset ovat luotettavia ottaen huomioon aineistojen rajoitteet

Keskeisimmät tulokset

1) Aktiivimallin myötä palveluita lisättiin ja palveluvalikoima laajeni. Työttömien työnhakijoiden halukkuus osallistua palveluihin lisääntyi ja tähän kasvaneeseen palvelutarpeeseen vastattiin ennen kaikkea ostopalveluilla, mutta myös omaa palvelutarjontaa kehitettiin.

Työttömien työnhakija-asiakkaiden kiinnostus palveluita ja TE-toimiston toimintaa kohtaa lisääntyi – motivaationa aktiivimalli ja sen ehtojen täyttäminen

2) Aktiivimallia ei nähdä työvoimapolitiittisesti tarkoituksenmukaisena keinona edistää työllisyyttä. Mallin avulla ei pystytä vastaamaan erilaisten asiakkaiden motivaatioon, tarpeisiin ja edellytyksiin aktivoitua, minkä takia sitä pidettiin eriarvioistavana, epäoikeudenmukaisena ja väärin asiakasryhmiin kohdentuvana.

3) Aktiivimalli kannustaa vääränlaiseen aktiivisuuteen, joka ei perustu asiakkaiden tarpeisiin, motivaatioon tai työvoimapolitiittiseen tarkoituksenmukaisuuteen. Malli on lisännyt ”näennäisaktiivisuutta”, jossa tavoitteena on aktiivimallin ehtojen täyttäminen palveluihin osallistumalla ilman, että se edistää työmarkkinoille siirtymistä.

4) Aktiivimalli on vienyt palvelutyötä kauemmas asiakaslähtöistä mallia, jossa asiakkaan kanssa tehdään pitkäjänteisiä ja tavoitteellisia työllistymissuunnitelmia. Keskeisenä tekijänä nostettiin esiin asiakkaiden motivaatio, joka mallin käyttöön oton myötä kohdentuu sanktioinnin välttämiseen omien työllistymisedellytyksien kehittämisen sijaan.

Palkkatyöhön liittyvät vaikuttimet tärkeitä

Muut kuin palkkatyöhön liittyvät vaikuttimet tärkeitä

5) Tutkimukseen osallistuneet halusivat kehittää työvoimapolitiikkaa ja sen puitteissa tehtävää palvelutyötä asiakaslähtöisemmäksi, positiivisesti kannustavammaksi ja kokonaisvaltaisemmaksi. Uudistustyössä tulisi heidän mukaansa ottaa nykyistä paremmin huomioon TE-toimistojen asiantuntemus työttömistä työnhakijoista ja palvelutyöstä.

Yhteenveto

- Kielteiset näkemykset aktiivimallista yleisempiä kuin myönteiset
- TE-toimistoissa on halua kehittää omaa toimintaa ja palvelujärjestelmää – aktiivimallia haluttiin täydentää tai jopa korvata se kokonaan *positiivisen kannustamisen* keinoilla (porkkanat), paremmalla *asiakslähtöisyydellä* (kohtaaminen ja henkilökohtainen ohjaus), *kokonaisvaltaisemmalla palvelulla* (kanssakulkeminen ja yksilöllisesti räätälöidyt polut) ja *tehokkaammalla työllistämis- ja työnvälitystoiminnalla*.
- Oma asiantuntijuus halutaan hyödyntää asiakkaiden kanssa tehtävässä työssä ja myös kehitettäessä työvoimapolitiikkaa ja TE-toimistojen toimintaa – useat haastateltavat kutsuivat päättäjiä tutustumaan arkeen toimistoissa ja työttömien työnhakijoiden kanssa tehtävään työhön, jossa korostuvat pitkäjänteisyys, suunnitelmallisuus ja motivointi.

